

บทที่ ๓

ความเป็นมาและวิธีปฏิบัติของพุทธมามกะในสังคมไทย

การศึกษาวิเคราะห์ความเป็นพุทธมามกะในสังคมไทย บทที่ ๓ ความเป็นมาและวิธีปฏิบัติของพุทธมามกะในสังคมไทย ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ๑) ความหมายของพุทธมามกะ ๒) ความเป็นมาของพุทธมามกะ ๓) การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ๔) วิธีปฏิบัติและหลักธรรมของพุทธมามกะ ๕) ความสำคัญและบทบาทของพุทธมามกะ ๖) สรุป โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ ความหมายของพุทธมามกะ

๓.๑.๑ ความหมายตามรูปศัพท์

“คำว่า พุทธมามกะ อ่านว่า พุด-ทะ-มา-มะ-กะ ประกอบด้วย พุทธ + มามกะ

(๑) “พุทฺธ” บาลีเขียน “พุทฺธ” (มีจุดใต้ ฑ) อ่านว่า พุด-ทะ รากศัพท์มาจาก พุ (ธาตุ = ฐ) + ต ปัจจัย, แปลง ฐ ที่สุดธาตุเป็น ฑ, แปลง ต เป็น ฐ (นัยหนึ่งว่า แปลง ฐ ที่สุดธาตุกับ ต เป็น ฑธ)

: พุธ + ต = พุธต > พุฑต > พุฑธ (พุธ + ต = พุธต > พุฑธ) แปลตามศัพท์ว่า “ผู้รู้ทุกอย่างที่ควรรู้”

“พุทฺธ” แปลตามศัพท์ได้เกือบ ๒๐ ความหมาย แต่ที่เข้าใจกันทั่วไปมักแปลว่า

๑) ผู้รู้ = รู้สรรพสิ่งตามความเป็นจริง

๒) ผู้ตื่น = ตื่นจากกิเลสสินิหรา ความหลับใหลมกมาย

๓) ผู้เบิกบาน = บริสุทธิ์ผ่องใสเต็มที

ความหมายที่เข้าใจกันเป็นสามัญ หมายถึง “พระพุทธเจ้า”

พจนานุกรมบาลี-อังกฤษ แปล “พุทฺธ” ว่า

one who has attained enlightenment; a man superior to all other beings, human & divine, by his knowledge of the truth, a Buddha (ผู้ตรัสรู้, ผู้ดีกว่าหรือเหนือกว่าคนอื่น ๆ รวมทั้งมนุษย์และเทพยดาด้วยความรู้ในสัจธรรมของพระองค์, พระพุทธเจ้า)

(๒) “มามกะ” บาลีเขียน “มามกะ” (มา-มะ-กะ) รากศัพท์มาจาก มม (“ของข้าพเจ้า”) + ฌ ปัจจัย, แปลง ฌ เป็น อก (อะ-กะ), “ที่ชะตันธาตุ” = ยึดเสียง อะ ที่ ม-(ม) เป็น อา

ความรู้หลักไวยากรณ์ :

๑) “มม” (มะ-มะ) เป็นสรรพนาม ศัพท์เดิมคือ “อมห” (อำ-หะ) = ข้าพเจ้า, ฉัน, ข้า, กู แจกด้วยวิภัตินามที่หก (ณัฐวิภัติ) ได้รูปเป็น “มม” แปลว่า “ของข้าพเจ้า” เทียบคำอังกฤษ : I > my > mine)

๒) ณฺ ัจจย ตามกฎใช้ประกอบท้ายธาตุ มม เป็น นาม แต่ใช้กฎพิเศษ ลง आय (อา-ยะ) ัจจยแปลงนามเป็นกิริยา : มม + आय = มมาย (มะ-มา-ยะ) แปลตามศัพท์ว่า “ประพฤติเพียดังว่าของข้าพเจ้า” หมายถึง ติดพัน, รัก, ชอบ, เชิดชู, ทะนุถนอม, เลี้ยง, รักษา, ส่งเสริม (to be attached to, to be fond of, to cherish, tend, foster, love)

๓) “มมาย” จึงมีสถานะเป็นธาตุ + ณฺ ัจจย, ลบ आय, แปลง ณฺ เป็น ออก, ที่ขณะต้นธาตุด้วยอำนาจัจจยเนื่องด้วย ณ (ณฺ : ัจจยเนื่องด้วย ณ)

: มมาย > มม > + ณฺ (>อก) = มมก > มามก แปลตามศัพท์ว่า “ผู้ประพฤติเพียดังว่าของข้าพเจ้า” (“mine”) หมายถึง ผู้แสดงความรักใคร่ (มิใช่เฉพาะตัวเอง), ทำให้เป็นของตนเอง, รักใคร่, รักใคร่ (one who show affection (not only for himself), making one's own, devoted to, loving)

พุทฺธ + มามก = พุทฺธมามก > พุทฺธมามกะ แปลตามศัพท์ว่า “ผู้ประพฤติเพียดังว่าพระพุทฺธเจ้าเป็นของข้าพเจ้า”^๑

พจนานุกรมบาลี-อังกฤษ แปล “พุทฺธมามกะ” ว่า

devoted to the Buddha (มีความรักดีต่อพระพุทฺธเจ้า), devotedly attached to the Buddha (ผูกพันอย่างรักดีต่อพระพุทฺธเจ้า)

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ไทย-อังกฤษ ของท่าน ป.อ. ปยุตโต บอกไว้ว่า

พุทฺธมามกะ (Buddhamāma) : one devoted to the Buddha; one who professes Buddhism; Buddhist.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ บอกไว้ว่า

“พุทฺธมามกะ” : (คำนาม) ผู้ประกาศตนว่าพระพุทฺธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาของตน, ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา”^๒

^๑ ทองย้อย แสงสินชัย, บาลีวันละคำ (๑๓๒๕) , [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.facebook.com/ทองย้อย_แสงสินชัย [๑๕ มกราคม ๒๕๕๙].

^๒ ทองย้อย แสงสินชัย, บาลีวันละคำ , [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.facebook.com/ทองย้อย_แสงสินชัย [๑๕ มกราคม ๒๕๕๙].

๓.๑.๒ ความหมายตามพจนานุกรมและหนังสือ

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พุทธามกะ หมายถึง “ผู้ถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นของเรา, ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน, ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา”^๓

หนังสือศาสนพิธี ฉบับกรมการศาสนา ให้ความหมายของคำว่า พุทธามกะ ว่า “ผู้ประกาศตนแสดงว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นของตน เป็นการแสดงตนให้ปรากฏว่ายอมรับนับถือพระพุทธศาสนาประจำชีวิตของตน เรียกว่า พุทธามกะ”^๔

หนังสือพจนานุกรมพุทธศาสน์ คำวัด ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“พุทธามกะ แปลว่า ผู้ถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นของเรา หมายถึง ผู้ประกาศตนว่าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ หรือผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา”^๕

จากความหมายทั้งหมดดังกล่าว รวมความได้ว่า พุทธามกะ แปลว่า ผู้ถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นของเรา, ผู้ประพฤติดนดั่งอย่างการบำเพ็ญตนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้บริสุทธิ์ด้วย, ผู้ยึดพระพุทธเจ้าเป็นสรณะที่พึ่งประจำชีวิตของตน, ผู้มีความผูกพันและมีความเลื่อมใสยิ่งต่อพระพุทธเจ้า, ผู้ประกาศตนว่าพระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาของตน, ผู้ประกาศตนว่านับถือพระพุทธศาสนา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า “พุทธามกะ” หมายถึง ผู้ประกาศตนว่านับถือพระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาของตน นับถือพระพุทธศาสนา และประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า (เพื่อให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน)

๓.๒ ความเป็นมาของพุทธามกะ

๓.๒.๑ เริ่มต้นนับถือพระพุทธศาสนา

จากหลักฐานประวัติศาสตร์ หลักศิลาจารึก หนังสือจดหมายเหตุ ได้บ่งชี้ว่าชาติไทยและชนชาติไทยย้อนหลังไปนับพันปี ไทยเราเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา มีสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคทุกสมัย เป็นผู้เริ่มต้นในการนับถือพระพุทธศาสนา และประชาชนชาวไทยจึงนับถือตามมาซึ่งมีประวัติการนับถือพระพุทธศาสนา การประกาศตนและปฏิญาณตนเป็นพุทธามกะ จนได้กลาย

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิณม, ๒๕๕๖), หน้า ๒๗๒.

^๔ คำเรื่อง วุฒิจันทร์ และคณะ, ศาสนพิธี ฉบับกรมการศาสนา (แก้ไขปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๘.

^๕ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมพุทธศาสน์ คำวัด ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง, ๒๕๔๖), หน้า ๖๘๗.

มาเป็นแบบอย่างการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ดังมีปรากฏในรายงานผลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะขอเสนอ ความเป็นมาของพุทธมามกะ ไปตามลำดับเวลาในแต่ละยุค แต่ละสมัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชนชาติไทยนับถือพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัย พ.ศ. ๒๓๔ ประมุขของชนชาติไทยสมัยโบราณก็นับถือพระพุทธศาสนามาโดยตลอด ที่ปฏิญาณตนนับถือพระพุทธศาสนาเป็นองค์แรก คือ ขุนหลวงเม้า แห่งอาณาจักรอัยลาวในปี พ.ศ. ๖๑๒

ในสมัยพระเจ้าไกรล่องฝง อาณาจักรน่านเจ้า นักปราชญ์จีนได้จารึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๑๓๐๙... เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แปลความว่า “ทรงนับถือไตรศาสน์เทิดธรรม นำนิกชน มีจินตนาเมตตา กรุณาเป็นอาภิน ประคินคุณบุญทวีศรีสวัสดิ์พัฒน์มงคล

ต่อจากอาณาจักรน่านเจ้า ชนชาติไทยได้รวมตัวกันเป็นปึกแผ่น และได้สร้างประเทศเป็นของตนเองอย่างสมบูรณ์ มีเมืองหลวง มีพระมหากษัตริย์ปกครองประเทศ อาณาจักรแรกที่ยอมรับกันในประวัติศาสตร์ที่เป็นประเทศไทยแท้ๆ คือ อาณาจักรสุโขทัย^๖

นับจากอาณาจักรสุโขทัยเป็นต้นมา จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ไทย ทรงนับถือพระพุทธศาสนา ทรงให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ทรงประกาศตนเป็นพุทธมามกะ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จารึกข้อความต่างๆ หรือทรงมีพระบรมราชโองการ พระราชปณิธาน พระบรมราชโองการ พระราชดำรัส ที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ชนชาติไทยยอมรับนับถือกันมาโดยตลอด ผู้วิจัยจะขอเสนอเฉพาะสมัยรัตนโกสินทร์ ปัจจุบัน โดยลำดับ ดังต่อไปนี้

๓.๒.๒ เริ่มต้นประกาศตนเป็นพุทธมามกะ

รัชกาลที่ ๕

พระราชปณิธานและพระราชหัตถเลขา ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช รัชกาลที่ ๕ ความว่า “ข้าพเจ้าไม่มีจิตยินดีน้อมไปในศาสนาอื่น นอกจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ชอบดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยอันขาด จนตราบอกว่าสิ้นชีวิต”^๗

เมื่อการนับถือพระพุทธศาสนาไม่เป็นเพียงเฉพาะตัวในชั้นพระมหากษัตริย์เท่านั้น หากนับถือกันทั่วทั้งสกุลและสืบชั้นลงมา มารดาบิดายอมนำบุตรธิดาของตนให้เข้าถึงพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ ตั้งแต่ยังเป็นเด็กก่อนไม่รู้จักเพียงสา

^๖ อาบ นคะจัด และคณะ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในฐานะทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๓๙), หน้า ๗.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

ต่อมา มีการส่งเด็กลูกหลานออกไปเรียนในยุโรป ตั้งแต่อายุน้อยยังไม่ได้บวชสามเณรเลย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชปริวิตกว่า เด็กๆ จะไม่ระลึกถึง และลืมพระพุทธศาสนาเมื่ออยู่ต่างแดนที่ไม่มีพระพุทธศาสนา จึงโปรดให้พระโอรสของพระองค์ ผู้ยังไม่ได้ทรงเคยผนวชเป็นสามเณร ทรงปฏิญาณพระองค์เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก่อนเสด็จออกไปศึกษาในยุโรป ครั้งนั้นใช้คำประกาศตน เป็นอุบาสกตามแบบบาลี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้เป็นพระองค์แรกที่ปฏิญาณพระองค์ตามธรรมเนียมที่ทรงตั้งขึ้นใหม่นั้น และใช้เป็นราชประเพณีต่อมา

รัชกาลที่ ๖

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ความว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำหรับบ้านเรา ศาสนาเป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้ พระพุทธศาสนาเป็นของไทย เพราะฉะนั้น เป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลายผู้เป็นไทย จะต้องมั่นอยู่ในศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา”^๔

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้ทรงปฏิญาณตนเป็นอุบาสก ตามแบบบาลีแล้ว ธรรมเนียมนี้ได้ใช้ต่อกันมา โดยยังไม่ได้เรียบเรียงไว้เป็นแบบแผน เมื่อคราวที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดจะส่งพระเจ้าวรวงศ์เธอจุหมภพวงศ์บริพัตร พระโอรส สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิตกับหม่อมเจ้าองค์อื่นๆ ออกไปศึกษาในยุโรป สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิตมีพระประสงค์จะให้พระโอรสได้ ปฏิญาณพระองค์ในพระพุทธศาสนาตามธรรมเนียมที่พระองค์ได้เคยทรงมา

ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ จึงเรียบเรียงตั้งเป็นแบบไว้ทีเดียว สำหรับใช้ทั่วไปไม่เฉพาะเจ้านาย ได้แก่บท “อุบาสก” เฉพาะผู้ใหญ่ผู้ได้ศรัทธาเลื่อมใสด้วยตนเองเป็น “พุทธมามกะ” ที่แปลว่า ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงชี้แจงเหตุผลและที่มาของพิธีไว้โดยละเอียดในพระนิพนธ์คำนำหนังสือ “พุทธมามกะ” ว่าการแสดงให้เห็นปรากฏว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้ทำกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เป็นกิจจำต้องทำในสมัยนั้นอันเป็นคราวที่พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นใหม่ เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนละลัทธิเดิมรับเอาพระพุทธศาสนาไว้เป็นที่นับถือ วิธีแสดงตนมีต่างกันโดยสมควรแก่บริษัท ดังนี้

(๑) ผู้เป็นบรรพชิตภายนอกมาก่อนแล้ว กราบขอลาขอบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัยนี้ พระศาสดาทรงรับด้วยวาจาว่า “มาเถิดภิกษุ ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด” เป็นเสร็จ คฤหัสถ์ผู้ปรารถนาจะเป็นภิกษุแสดงตนและทรงรับเหมือนอย่างนั้น

^๔ อาบ นกะจิต และคณะ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในฐานะทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

(๒) ผู้ขอบรรพชาอุปสมบทต่อพระสาวก รับถือเพศตามก่อนแล้วลั่นวาจาถึงพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ คือ ที่ระลึกนับถือ ๓ หน เป็นเสร็จ

(๓) ภายหลังใช้วิธีที่ ๒ รับเป็นสามเณร สงฆ์ประกาศรับเป็นภิกษุ

(๔) ศฤกษ์ผู้ไม่ปรารถนาจะบวช ลั่นวาจาถึง พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ ปฏิญาณตน ชายเป็นอุบาสก หญิงเป็นอุบาสิกา ลั่นวาจาอย่างอื่นอันมีใจความเดียวกัน เช่น ขอถวายตัวขอรับเอาเป็นที่พึ่งหนัก ขอเข้าเป็นศิษย์ หรือไม่ได้ลั่นวาจาแสดงความนับถืออย่างสูงให้ปรากฏ เช่น ในบัดนี้ ใช้วิธีกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์^๙

รัชกาลที่ ๙

พระราชดำรัสประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน

เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓ ในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสประกาศพระองค์เป็น พุทธมามกะ และเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภกในที่ประชุมสงฆ์และพระบรมวงศานุวงศ์กับข้าราชการว่า

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ แต่เดิมา โยมก็ได้มีจิตศรัทธาเลื่อมใส และได้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะด้วยวิธีนั้นๆ อยู่แล้ว ฉะนั้นบัดนี้โยมได้เล็งถว้ลราชสมบัติบรมราชาภิเษกแล้ว จึงขอมอบตัวแด่ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้า ก็จะได้รับจัดการให้ความคุ้มครองรักษาพระพุทธศาสนาโดยชอบธรรมตลอดไป ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงจำไว้ด้วยดีว่า โยมเป็นพุทธศาสนูปถัมภกเถิด” ขณะนี้พระสงฆ์ ๘๐ รูป มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานพร้อมกันเปล่งสังฆวาจา ‘สาธุ’ ๓ ครั้ง^{๑๐}

โดยเหตุนี้ จึงเกิดเป็นประเพณีนิยมแสดงตนเป็นพุทธมามกะขึ้นสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

จากหนังสือ ศาสนพิธี ฉบับกรมการศาสนา ได้กล่าวถึงประเพณีนิยมในปัจจุบันว่า การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ สามารถแยกเป็นกรณีต่างๆ พอสรุปได้ ดังนี้

(๑) เมื่อมีบุตรหลานของตนมีอายุพ้นเขตเป็นทารก คือ รู้เดียงสาแล้ว เจริญวัยอยู่ระหว่างอายุ ๑๒ ถึง ๑๕ ปี ก็ประกอบพิธีให้บุตรหลานได้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ เพื่อให้เด็กสืบความเป็นชาวพุทธ ตามตระกูลวงศ์ต่อไป หรือ

(๒) เมื่อจะส่งบุตรหลานของตนซึ่งเป็นชาวพุทธอยู่แล้ว ให้ไปอยู่ในถิ่นที่ไม่ใช่ดินแดนของพระพุทธศาสนา เพื่อการศึกษาหรือเพื่อประโยชน์ใด ๆ ก็ตาม เป็นการที่ต้องจากถิ่นไปนานแรมปี

^๙ คำเรื่อง วุฒิจันทร์ และคณะ, ศาสนพิธี ฉบับกรมการศาสนา (แก้ไขปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๘-๙.

^{๑๐} อาบ นคะจิต และคณะ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในฐานะทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔.

กนิยมประกอบพิธีให้บุตรหลานของตนที่จะจากไปนั้น แสดงตนเป็นพุทธมามกะ เพื่อให้เด็กได้ระลึกอยู่เสมอว่าตนเป็นพุทธศาสนิกชน หรือ

(๓) เมื่อจะปลูกฝังนิสัยเยาวชนให้มั่นคงในพระพุทธศาสนา ส่วนมากทางโรงเรียนที่สอนวิชาทั้งสามัญและอาชีวศึกษาแก่เด็ก ซึ่งตั้งอยู่ในกลุ่มชาวพุทธ นิยมประกอบพิธีให้นักเรียนที่เข้าศึกษาใหม่ในรอบปี ได้แสดงตนเป็นพุทธมามกะหมู่ คือ แสดงรวมกันเป็นหมู่ทำปีละครั้งในวันที่สะดวกที่สุด แล้วแต่ทางโรงเรียนเห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญ ในการที่ตนเป็นชาวพุทธร่วมอยู่กับชาวพุทธทั้งหลาย หรือ

(๔) เมื่อมีบุคคลต่างศาสนาเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ต้องการจะประกาศตนเป็นชาวพุทธ ก็ประกอบพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะเพื่อประกาศว่า นับแต่นี้ไปตนยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา

สรุปจากรายละเอียดความเป็นมาของพุทธมามกะที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น กล่าวได้ว่า ในยุคเริ่มแรกประมุขของชาติไทยเป็นผู้เริ่มนับถือพระพุทธศาสนา ก่อน เวลาถัดมา กษัตริย์ไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้เริ่มให้มีประเพณีการกล่าวปฏิญาณแสดงตนเป็นอุบาสกผู้นับถือพระพุทธศาสนา สำหรับพระราชโอรสและเจ้านายในสมัยนั้น โดยเปล่งวาจาถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ

หลังจากนั้นในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีพิธีการแสดงตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาอีกครั้ง ดังนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (สมเด็จพระสังฆราชในขณะนั้น) จึงได้เรียบเรียงทำเป็นแบบไว้เพื่อใช้ปฏิบัติกัน ทั้งเจ้านายและบุคคลทั่วไป จึงได้มีการเปลี่ยนคำว่า อุบาสก มาเป็น “พุทธมามกะ” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

คำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ ว่า ดังนี้

มามโกติ พุทธมามโก ฌมมามโก สงฆมามโก
โส ภควนติ มมายติ ภควา ตํ ปุคฺคล ปริคฺคณหาติ^{๑๑}

แปลว่า ผู้เป็นพุทธมามกะ ได้แก่

“ผู้นับถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์

ผู้นั้นย่อมนับถือพระผู้มีพระภาคว่าเป็นของเรา พระผู้มีพระภาคก็ทรงรับรองบุคคลนั้น”^{๑๒}

ดังนั้น ผู้ประกาศตนนับถือพระพุทธศาสนาเปล่งวาจาถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ เรียกว่า พุทธมามกะ

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน ข.ม. (บาลี) ๒๙/๔๑/๑๐๓, ข.ม. (ไทย) ๒๙/๔๑/๑๕๑.

^{๑๒} ภัทติดา แรงทน, “ศึกษาการจงใจในการเป็นพุทธมามกะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๘.

๓.๓ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

๓.๓.๑ ระเบียบพิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

ระเบียบพิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มีขั้นตอนหลัก ๓ ขั้นตอน ดังนี้

(๑) เตรียมการ ในการประกอบพิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

๑.๑) แจ้งให้ทางวัดหรือพระที่จะรับมอบตัวเป็นพุทธมามกะทราบ เพื่อหากำหนดการที่เหมาะสมล่วงหน้า

๑.๒) นิมนต์พระสงฆ์ร่วมพิธีไม่น้อยกว่า ๔ รูป โดยมากนิยม ๕ รูป

๑.๓) เตรียมเครื่องแต่งกาย ควรใส่ชุดขาว แต่ถ้าเป็นนักเรียนหรือข้าราชการที่แสดงตนเป็นกลุ่มเป็นคณะก็อาจจะใช้ชุดเครื่องแบบก็ได้

๑.๔) . พานดอกไม้ธูปเทียน ๒ ชุด ได้แก่ สำหรับถวายสักการะพระรัตนตรัย ๑ ชุด และถวายพระรูปที่เป็นผู้นำ ๑ ชุด

๑.๕) ของไทยธรรมสำหรับถวายพระสงฆ์ในพิธีตามแต่ศรัทธา

๑.๖) เตรียมสถานที่ประกอบพิธีกรรม แล้วแต่ความเหมาะสม เช่นหอประชุมโรงเรียนหรือเดินทางไปวัด ประกอบพิธีในพระอุโบสถ หรือศาลาการเปรียญ โดยจัดโต๊ะหมู่บูชา และเครื่องบูชา จัดอาสนะสงฆ์ให้ครบตามจำนวนที่อาราธนาพระสงฆ์ไว้

(๒) มอบตัว

๒.๑) ผู้ประสงค์จะแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ต้องไปมอบตัวกับพระอาจารย์ที่ตนเคารพนับถือ และมุ่งหมายจะให้เป็นที่ประจักษ์สงฆ์ในพิธีช่วยแนะนำก่อน ถ้าเป็นเด็กต้องมีผู้ปกครองนำไปหรือครูนำนักเรียนไปเป็นหมู่คณะ แสดงตัวต่อพระสงฆ์ ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ ตามเวลาที่นัดหมาย

๒.๒) เข้าไปหาพระอาจารย์ ควรมีดอกไม้ธูปเทียนใส่พานไปถวายพระอาจารย์ตามธรรมเนียมโบราณด้วย ทำความเคารพ พร้อมกับผู้นำ (ถ้ามีผู้นำ)

๒.๓) แจ้งความประสงค์ให้พระอาจารย์ทราบ เมื่อพระอาจารย์รับแล้ว จึงมอบตัว

(๓) พิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

๓.๑) ผู้จะแสดงตนเป็นพุทธมามกะ นุ่งขาว ห่มขาว หรือแต่งเครื่องแบบของตน นั่งรอเวลาในที่จัดไว้

๓.๒) ถึงเวลากำหนด พระอาจารย์และพระสงฆ์เข้าสู่บริเวณพิธี กราบพระพุทธรูปประธาน แล้วเข้านั่งประจำอาสนะ

๓.๓) ประธานจุดธูปเทียนและวางดอกไม้บูชาพระ ให้ผู้จะแสดงตนเป็นพุทธมามกะ เข้าไปคุกเข่าหน้าโต๊ะบูชา หญิงนั่งคุกเข่าแบบเทพธิดา, ชายนั่งคุกเข่าแบบเทพบุตร ประนมมือรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย เปล่งวาจาทั้งคำบาลีและแปลไทย ว่า

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง ปูเชมิ.

ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธเจ้า ด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง ปูเชมิ.

ข้าพเจ้าขอบูชาพระธรรม ด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมิ

ข้าพเจ้าขอบูชาพระสงฆ์ ด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

๓.๔) เข้าไปสู่ที่ประชุมสงฆ์ตรงหน้าพระอาจารย์ ถวายพานเครื่องสักการะแด่พระอาจารย์ แล้วกราบพระสงฆ์ตรงหน้า พระอาจารย์นั้น ด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง ถ้าแสดงตนหมู่ทุกคน คงนั่งคุกเข่าประนมมืออยู่กับที่ หัวหน้าหมู่คนเดียวนำสักการะที่เดียวเข้าถวายแทนทั้งหมด แล้วกราบพร้อมกับหัวหน้า

๓.๕) กราบเสร็จแล้ว คงคุกเข่าประนมมือ เปล่งคำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ ต่อหน้าสงฆ์ทั้งคำบาลีและคำแปล เป็นตอนๆ ไปจนจบเรื่องปฏิญาณ คำนโมสการและคำแปล

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

ข้าพเจ้าขอนอบน้อม แต่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

ข้าพเจ้าขอนอบน้อม แต่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

ข้าพเจ้าขอนอบน้อม แต่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คำปฏิญาณและคำแปล (สำหรับชาย)

เอสาหัง ภัันเต, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ภะคะวันตัง สะระนัง คัจฉามิ

ฉันมีญจะ สังขญจะ พุทธะมามะโกติ มัง สังโฆ ธาเรตุ.

คำปฏิญาณและคำแปล (สำหรับหญิง)

เอสาหัง ภัันเต, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ภะคะวันตัง สะระนัง คัจฉามิ

ฉันมีญจะ สังขญจะ พุทธะมามะกาติ มัง สังโฆ ธาเรตุ.

(คำแปล) ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้ปรินิพพานไปนานแล้ว พร้อมทั้งพระธรรม และพระสงฆ์ว่า เป็นสรณะที่พึ่ง ขอพระสงฆ์จงจำ ข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นพุทธมามกะ ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน คือ ผู้นับถือพระพุทธเจ้า

ถ้าปฎิญาณพร้อมกันหลายคนทั้งชายหญิง คำปฎิญาณให้เปลี่ยน เป็นดังนี้

คำปฎิญาณและคำแปล (สำหรับชายหลายคน)

เอเต มะยัง ภันเต, สุจิระปะริณิพุตัมปิ ตัง ภาคะวันตัง สะระนัง คัจฉามะ
ธัมมัญจะ สังฆัญจะ พุทธะมามะโกติ โน สังโฆ ธาเรตุ.

คำปฎิญาณและคำแปล (สำหรับหญิงหลายคน)

เอตา มะยัง ภันเต, สุจิระปะริณิพุตัมปิ ตัง ภาคะวันตัง สะระนัง คัจฉามะ
ธัมมัญจะ สังฆัญจะ พุทธะมามะกาติ โน สังโฆ ธาเรตุ.

(คำแปล) ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้ปรินิพพานไปนานแล้ว พร้อมทั้งพระธรรม และพระสงฆ์ว่า เป็นสรณะที่พึ่ง ขอพระสงฆ์จงจำ ข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ว่าเป็นพุทธมามกะ ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน คือ ผู้นับถือพระพุทธเจ้า

เมื่อกล่าวคำปฎิญาณจบแล้ว พระสงฆ์ทั้งนั้นประนมมือรับ “สาธุ” พร้อมกัน ต่อจากนั้นให้ ผู้เป็น พุทธมามกะ ลดลงนั่งราบแบบพับเพียบกับพื้น แล้วประนมมือฟังโอวาทต่อไป

๓.๖) รับโอวาทจากพระอาจารย์ ในลำดับนี้ พระอาจารย์จะให้โอวาทเพื่อให้รู้หัวข้อ แห่งพระพุทธศาสนาตามสมควร โดยมีใจความ “ท่านเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ คือ รับว่าพระพุทธเจ้าเป็นที่เคารพนับ ถืออย่างสูงสุดของตน ในที่พร้อมหน้าแห่งพระสงฆ์ ซึ่งประชุมพร้อมกันอยู่ ณ ที่นี้ ขอนี้จัดเป็นลาภอัน ประเสริฐของท่าน ท่านได้ดีแล้ว คือ ได้สัมมาทิฐิความเห็นชอบตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา แท้จริง พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ได้นามว่า รัตนะ เพราะยังความยินดีให้เกิดแก่ผู้เคารพ บรรจบเป็น ๓ รวมเรียกว่า พระรัตนตรัย แปลว่า แก้ว ๓ ประการ เป็นหลักอันสำคัญยิ่งนักใน พระพุทธศาสนา”

๓.๗) รับข้อปฏิบัติจากพระอาจารย์ ข้อปฏิบัติที่พุทธศาสนิกชนจะพึงยึดถือไว้เป็นบรรทัด แห่งความประพฤติ ย่นย่อกล่าวตามพุทธโอวาท สรุปได้ ๓ ประการ คือ

สัพพปาปัสสะ อะกะระณัง (การไม่ทำความชั่วทั้งปวง),
กุสะลัสสุปะสัมปะทา (การทำความดีให้ถึงพร้อม),
สะจิตตะปะริโยทะปะนัง (การทำจิตให้บริสุทธิ์ ผ่องใส)

๓.๘) รับศีลจากพระอาจารย์ โดยกล่าวคำอาราธนาเบญจศีล สมาทานศีล ตามคำที่ พระอาจารย์ให้ ทั้งคำบาลีและคำแปล ดังนี้

๑. ปาณาติปาตา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากผลาญชีวิตสัตว์
๒. อทินนาทานา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากถือเอาของที่เขาไม่ให้
๓. กาเมสุ มิจฉาจารา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากประพฤตินกาม
๔. มุสาวาทา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากพูดเท็จ
๕. สุราเมรัยเมษะปะมาทัฏฐานา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย

๓.๙) ลำดับจากนี้ถ้ามีเครื่องไทยธรรม พึงนำเครื่องไทยธรรมมาถวายพระสงฆ์ เสร็จแล้ว พระสงฆ์อนุโมทนา ผู้ปฏิญาณตนกรวดน้ำรับพร และลาพระเป็นลำดับไป เสร็จแล้วกราบพระสงฆ์ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

๓.๓.๒ คำปฏิญาณตนของพุทธมามกะ

จากหนังสือ “พุทธทาสวิถี ๑๐๐ ปีชาตกาล พุทธทาสภิกขุ” พิมพ์แจกในงานชาตะกาล ครบ ๑๐๐ ปี พุทธทาสภิกขุ มีคำปฏิญาณของพุทธมามกะ ไว้ดังนี้

ปฏิญาณของพุทธมามกะ (ความเชื่อของผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา)
ฉันปฏิญาณว่า ฉันมีความเชื่ออย่างพุทธมามกะ ซึ่งอาจจะแตกต่างจากความเชื่อของ
ชนเหล่าอื่น ความเชื่อของพุทธมามกะ นั่นคือ

๑. พุทธมามกะ เชื่อโดยตรงต่อเหตุผล และด้วยความเป็นผู้อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผล ข้อนี้
ย่อมทำให้ความเชื่อของฉันมีพอเหมาะพอสม ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และเคียงคู่ไปกับปัญญา
พุทธมามกะถือกันเป็นแบบฉบับว่า การเชื่อมงายเป็นสิ่งที่น่าอับอายอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าซึ่งเป็น
จตุรรมแห่งความนับถือของพุทธมามกะนั้น เป็นผู้รู้และดำเนินไปตามหลักแห่งการใช้เหตุผล จึงเป็น
ผู้กำจัดความมงายของโลก

๒. พุทธมามกะ เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็น ผู้ที่ได้บำเพ็ญพระองค์เองมาเป็นเวลาเพียงพอ
จนสามารถถึงด้วยพระองค์เอง และทรงชี้ทางให้มนุษย์ มีความสะอาด ความสว่าง และความสงบ
เย็น ได้จริง เมื่อได้พิจารณาดูประวัติแห่งคำสอนและการกระทำของพระองค์แล้ว คนทุกคนแม้กระทั่ง
ผู้ที่ไม่นับถือพระองค์ ก็ย่อมเห็นได้ทันทีว่าพระองค์เป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยความสะอาด ความสว่าง

และความสงบที่สุด จนสามารถสอนผู้อื่นในเรื่องนี้ ธรรมะที่พระองค์ได้ทรงบรรลุนั่นเอง ทำพระองค์ให้ได้นามว่า พระพุทธเจ้า

๓. พุทธมามกะ เชื่อว่าพระธรรมที่ พระพุทธเจ้าได้ทรงบรรลุนำมาสอนนั้น คือความจริง อันตายตัวของสิ่งทั้งปวง อันมีอำนาจที่จะบันดาลสิ่งทั้งปวงให้เป็นไปตามกฎนั้น และโดยเฉพาะที่มีค่าต่อมนุษย์มากที่สุด ก็คือกฎความจริงที่รู้แล้ว สามารถทำผู้นั้นให้ปฏิบัติถูกในสิ่งทั้งปวง และพ้นทุกข์สิ้นเชิง พระธรรมนี้มีอยู่สำหรับให้มนุษย์เรียนรู้และทำตาม จนได้รับผลจากการกระทำเป็นความพ้นทุกข์สิ้นเชิง ทั้งทางกายและทางใจ

๔. พุทธมามกะ เชื่อว่าพระสงฆ์คือ บรรดาคนที่มีโชค มีโอกาสก่อนใครในการได้รู้ ได้ปฏิบัติ และได้รับผลของการปฏิบัติในธรรม ถึงขนาดที่พ้นจากทุกข์ยิ่งกว่าคนธรรมดา ด้วยความแนะนำของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์จึงเป็นผู้ที่ควรได้รับการนับถือและถือเอาเป็นตัวอย่าง และเป็นที่บำเพ็ญบุญของผู้ที่ประสงค์จะได้บุญ ใครๆ ก็อาจเป็นพระสงฆ์ที่แท้จริงได้ ไม่ว่า ชายหรือหญิง บรรพชิตหรือฆราวาส เด็กหรือผู้ใหญ่ มั่งมีหรือยากจน คนเป็นพระสงฆ์ได้ด้วยการประพฤติและการบรรลุธรรมที่มีอยู่ในตัวเขา ไม่ใช่เพราะการเข้าพิธีหรือการเสกเป่าต่างๆ

๕. พุทธมามกะ เชื่อว่า โลกนี้ไม่มีบุคคลใดสร้างหากแต่เป็นสิ่งที่หมุนเวียนไปเองตามกฎธรรมชาติ อันประจำอยู่ในส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นโลก มันเป็นกฎธรรมดา หากแต่ถ้ามีบางสิ่งบางอย่างลักลอบ ซับซ้อน ประณีต และมหัศจรรย์ พอที่จะทำให้คนบางพวกหลงไปว่ามีผู้วิเศษ คนใดคนหนึ่งเป็นผู้สร้างสิ่งต่างๆ เมื่อมนุษย์เรามีความรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งเหล่านี้ได้มากเพียงใด ก็สามารถปรับปรุงตนเองให้ได้รับประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ หรืออยู่กันด้วยความผาสุกมากเพียงนั้น ผู้เข้าถึงธรรมแล้ว รู้เห็นได้อย่างไรก็บอกไปอย่างนั้น จนผู้อื่นสามารถเข้าถึงธรรมะได้อย่างเดียวกันก็พอแล้ว เราเรียกคนเหล่านั้นว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลาย

๖. พุทธมามกะ เชื่อว่า มนุษย์แต่ละคนล้วนมีกรรม หรือการกระทำของตนเองเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกและความทุกข์ แล้วแต่เขาได้ทำไว้อย่างไร ในขณะที่แล้วมาทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง เป็นเครื่องปรุงแต่งตัวเอง บังคับความเป็นไปของตัวเอง จนกล่าวได้ว่า เรามีกรรมนั้นแหละเป็นตัวเราเอง ถ้าเขาอยากมีหรืออยากอยู่ในโลกที่สวยงาม เขาก็ต้องทำกรรมดีโดยส่วนเดียว ถ้าเขาเบื่อต่อการเป็นอยู่ในโลกทุกๆแบบ เขาก็มีวิธีทำให้จิตใจของเขาสูงพอที่จะไม่ทำอะไร ให้เป็นกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมาได้ และอยู่เหนือกรรมโดยประการทั้งปวง ผู้ที่ทำการชั่วไว้จักต้องได้รับโทษ หรือมีการทำคืนที่สมควรแก่กันเสียก่อน จึงจะพ้นจากกรรมชั่วนั้น เว้นเสียแต่เขาได้ทำกรรมดีไว้มากอีกทางหนึ่ง ถึงกับช่วยให้เขามีจิตใจสูง พ้นอำนาจของกรรมไปเสียก่อนที่มันจะให้ผลได้

๗. พุทธมามกะ เชื่อว่าตัวแท้ของศาสนานั้นคือ ตัวการกระทำที่ถูกต้องตามกฎแห่งความจริง จนได้รับผลของการกระทำเป็นความสะอาด ความสว่าง และความสงบจริงๆ หากใช้เป็นเพียงคำภีร์ หรือคำสั่งสอนหรือการสวดร้องท่องบ่น วิงวอน บวงสรวงไม่ พุทธมามกะมีศาสนาของตนอยู่ที่กาย วาจา ใจ อันสะอาดของตนเอง ความสะอาด ความสว่าง และความสงบ นี่คือความหมาย

อันแท้จริงของคำว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งที่แท้ทั้งสามองค์เป็นองค์เดียวกัน พุทธมามกะ จึงทำใจของตนให้ปักดิ่งลงที่ความสะอาด ความสว่าง และความสงบเท่านั้น^{๑๓}

จากคำปฏิญาณดังกล่าว จะเห็นว่า มุ่งเน้นให้พุทธมามกะ มีความเชื่อและยึดมั่นใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในคำปฏิญาณได้อธิบายให้พุทธมามกะ ได้ความรู้ เพื่อเกิดความเข้าใจ และให้ยึดเป็นหลักในการปฏิบัติตน เพื่อพุทธมามกะทุกคนสามารถนำหลักทั้ง ๗ ข้อดังกล่าว ไปใช้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีระเบียบ มีแบบแผน มีทิศทาง เพื่อเกิดประโยชน์ ต่อตัวพุทธมามกะและต่อผู้อื่น โดยการประพฤติปฏิบัติตนในฐานะพุทธมามกะ ผู้มีความประพฤติ ดีงามทั้งด้านกาย วาจา มีความสงบทางจิต สามารถพัฒนาให้เกิดเป็นความสว่างทางปัญญา รู้เท่าทัน ตามความจริง เข้าใจกฎความจริง กฎของธรรมชาติ สามารถกำจัดความหลงงมงายทางโลก

นี่จึงมิใช่เป็นการปฏิญาณตน เพียงเพื่อเป็นพิธีกรรมเท่านั้น หากเป็นการอธิบายและแสดง วิธีการปฏิบัติตนของพุทธมามกะด้วย

คำปฏิญาณตนเป็นชาวพุทธที่ใหญ่ที่สุด

บทความจากวารสาร โพธิยาลัย กล่าวถึงการปฏิญาณตนเป็นชาวพุทธของท่านอัมเบตการ์ (บิดาแห่งรัฐธรรมนูญอินเดีย) โดยมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๙ (เมื่อประมาณ ๖๐ปีที่แล้ว) ท่านอัมเบตการ์ ได้ชักชวน ชาวอินเดีย วรณะศูตร จำนวน ๕ แสนคน ปฏิญาณตนเป็นชาวพุทธ คำปฏิญาณตน ๒๒ ข้อ มีเนื้อความโดยย่อ ดังนี้

ข้าพเจ้าจะไม่บูชาพระพรหม พระศิวะ พระวิษณุ และเทวดาทั้งหลายในศาสนาฮินดู จะไม่ เชื่อลัทธิอวตาร และไม่เชื่อว่าพระพุทธเจ้า คือ อวตารของพระวิษณุ จะเลิกนับถือศาสนาฮินดู ที่แบ่งคนเป็นวรรณะ จะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด จะรักษาศีล ๕ บำเพ็ญไตรสิกขา ปฏิบัติตามมรรคมีองค์ ๘ บำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ ให้ครบถ้วน มีเมตตาต่อ มนุษย์และสัตว์ทุกประเภท และไม่ทำสิ่งที่ขัดต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า^{๑๔}

จากคำปฏิญาณนี้ จะเห็นว่าเป็นหลักปฏิบัติของพุทธมามกะ โดยแสดงเป็น ๒ หลัก คือ

๑. หลัคนอกพระพุทธศาสนา คือ การบูชาพระพรหม พระศิวะ พระวิษณุ และเทวดา ทั้งหลายในศาสนาฮินดู เป็นข้อที่ผู้เป็นพุทธมามกะทุกคน ไม่ควรปฏิบัติ

๒. หลักในพระพุทธศาสนา คือ การรักษาศีล ๕ บำเพ็ญไตรสิกขา ปฏิบัติตามอริยมรรคมี องค์ ๘ บำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ เป็นข้อที่ผู้เป็นพุทธมามกะ ควรนำไปเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตน

^{๑๓} พุทธทาส อินทปัญโญ, พุทธทาสวิถิ ๑๐๐ ปีชาตกาล พุทธทาสภิกขุ, (กรุงเทพมหานคร : เจริญ วิทยการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ปกใน.

^{๑๔} รวมธฤติ พลีเพื่อธรรม. “ภัยของพุทธศาสนา”. โพธิยาลัย. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๗ (ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๑๗.

๓.๔ วิธีปฏิบัติและหลักธรรมของพุทธมามกะ

๓.๔.๑ วิธีปฏิบัติของพุทธมามกะ

การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มีระเบียบพิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะอยู่ ๓ ขั้นตอน คือ (๑) เตรียมการ (๒) มอบตัว (๓) พิธีการแสดงตน

ในพิธีการแสดงตน มีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติของพุทธมามกะ คือ ขั้นตอน รับโอวาทจากพระอาจารย์, รับข้อปฏิบัติจากพระอาจารย์, รับศีลจากพระอาจารย์ ดังนั้น พุทธมามกะ จึงมีวิธีปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้

(๑) วิธีปฏิบัติ ข้อที่ ๑ - จากโอวาทของพระอาจารย์ ที่ให้แก่ผู้ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ เรื่องความรู้หัวข้อแห่งพระพุทธศาสนาตามสมควร โดยมีใจความ “ท่านเกิดศรัทธาเลื่อมใสใน พระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ คือ รับว่า พระพุทธเจ้าเป็นที่เคารพนับถืออย่างสูงสุดของตน ในที่พร้อมหน้าแห่งพระสงฆ์ ซึ่งประชุมพร้อมกันอยู่ ณ ที่นี้ ขอนี้จัดเป็นลาภอันประเสริฐของท่าน ท่านได้ดีแล้ว คือ ได้สมาธิ ภูมิปัญญา ความเห็นชอบตามหลัก แห่งพระพุทธศาสนา แท้จริง พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ได้นำมา รัตนะ เพราะยังความยินดี ให้เกิดแก่ผู้เคารพ บรรจบเป็น ๓ รวมเรียกว่า พระรัตนตรัย แปลว่า แก้ว ๓ ประการ เป็นหลัก อันสำคัญยิ่งนักในพระพุทธศาสนา” นับเป็นวิธีปฏิบัติ ข้อที่ ๑ คือ ถึงสรณะหรือเข้าถึงพระรัตนตรัย

(๒) วิธีปฏิบัติ ข้อที่ ๒ - จากข้อปฏิบัติของพระอาจารย์ ที่ให้แก่ผู้ปฏิญาณตนเป็น พุทธมามกะ เรื่องข้อปฏิบัติที่พุทธศาสนิกชน และผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ จะพึงยึดถือไว้เป็น บรรทัดแห่งความประพฤติ กล่าวคือ พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้จะมีอยู่อย่างมากมาย แต่กล่าวโดยย่อแล้ว ก็รวมลงที่ พระพุทธโอวาท ๓ เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์

โอวาทปาฏิโมกข์ หลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือคำสอนอันเป็นหัวใจของ พระพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธพจน์ ๓ คาถากึ่ง ที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอรหันต์ ๑๒๕๐ รูป ผู้ไปประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย ณ พระเวฬุวนาราม ในวันเพ็ญเดือน ๓ ที่เราเรียกกันว่า วันมาฆบูชา (อรรถกถากล่าวว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์นี้ แก่ที่ประชุมสงฆ์ เป็นเวลา ๒๐ พรรษา ก่อนที่จะโปรดให้สวดปาฏิโมกข์อย่างปัจจุบันนี้แทนต่อมา) คาถาโอวาทปาฏิโมกข์ มี ดังนี้

สพฺพปาปสฺส อภินิ	การไม่ทำความชั่วทั้งปวง
กุสลสฺสุปสมปทา	การทำความดีเพื่อความดี
สจิตฺตปริโยทปนํ	การกำจัดของตนให้ผ่องใส
เอตํ พุทธธานาสานํ ^{๑๕}	นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

นับเป็นวิธีปฏิบัติ ข้อที่ ๒ คือ มีความเชื่อหรือศรัทธา และมีความเคารพในคำสอนของ พระพุทธเจ้า แล้วนำหลักธรรมคำสอนนั้นไปเป็นแนวทางแห่งความประพฤติของตน

^{๑๕} พ.ธ. (บาลี) ๒๕/๒๔/๓๙-๔๐

(๓) วิธีปฏิบัติ ข้อที่ ๓ - จากการรับศีลจากพระอาจารย์ ที่ผู้ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ กล่าวคำอาราธนาเบญจศีล สมาทานศีล ตามคำที่พระอาจารย์ให้ ทั้งคำบาลีและคำแปล นับเป็นวิธีปฏิบัติ ข้อที่ ๓ คือ รักษาศีล ๕

๓.๔.๒ หลักอุบาสกธรรมของพุทธมามกะ

(๑) อุบาสกธรรม ๕ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

ชาวพุทธที่เรียกว่า อุบาสก และอุบาสิกา นับเป็นชาวพุทธชั้นนำจะต้องมีความเข้มแข็งที่จะตั้งมั่นอยู่ในหลัก ให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวพุทธทั่วไป จึงต้องมี อุบาสกธรรม ๕ ดังนี้

๑) มีศรัทธา เชื่อประกอบด้วยปัญญา ไม่มกมาย มั่นในพระรัตนตรัย ไม่หวั่นไหว ไม่แกว่งไกว ถือธรรมเป็นใหญ่และสูงสุด

๒) มีศีล นอกจากตั้งอยู่ในศีล ๕ และสมาอาชีพรแล้ว ควรถือศีลอุโบสถตามกาล เพื่อพัฒนาตนให้ชีวิตและความสุขพึงพาวัตถุน้อย ลดการเบียดเบียน และเกื้อกูลแก่ผู้อื่นได้มากขึ้น

๓) ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม มุ่งหวังผลจากการกระทำด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามตามเหตุผล ไม่ตื่นข่าวเล่าลือโชคลางเรื่องหลังมงคล ไม่หวังผลจากการขออำนาจดลบันดาล

๔) ไม่แสวงหาทักษิณายกภายนอกหลักคำสอน ไม่ไขว่คว้าเขตบุญผู้วิเศษศักดิ์สิทธิ์ นอกหลักพระพุทธศาสนา

๕) ขวนขวายในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ใส่ใจริเริ่มและสนับสนุนกิจกรรมการกุศล ตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๑๖}

(๒) คุณธรรม ๕ ประการ โดย พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

อุบาสก อุบาสิกา หมายถึงผู้เข้าใกล้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พุทธภาษายๆ ว่า คนอยู่ใกล้พระ หรือ คนเข้าถึงพระ การแสดงตนเป็นอุบาสก อุบาสิกา คือ การเปล่งวาจาจากลำคอออกมา ดังนี้ว่า

พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ. - ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า เป็นสรณะที่พึ่ง
ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ. - ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรม เป็นสรณะที่พึ่ง
สงฺฆัง สาระณัง คัจฉามิ. - ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่ง^{๑๗}

เมื่อกล่าววาจาเช่นนี้ ก็เรียกว่าเป็น อุบาสก อุบาสิกา ในพระพุทธศาสนา ใจอยู่กับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์แล้ว เป็นพุทธบริษัท ผู้นั่งแวดล้อมพระพุทธเจ้า พึงประกอบด้วยคุณธรรม ๕ ประการ ดังนี้

^{๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), วินัยชาวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๕๗, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๑๑.

^{๑๗} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๔/๔๓.

๑) ประกอบด้วยศรัทธา คือ ความเชื่อ เชื่อในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นศรัทธาประเภทที่เรียกว่า ไม่หวั่นไหว ไม่โยกโคลง พุทธภาษาวัด เรียกว่า “อจลศรัทธา” อจล แปลว่า ไม่หวั่นไหว

๒) มีศีลบริสุทธิ รักษาศีลให้บริสุทธิ์ ศีลที่จะรักษาก็คือ ศีล ๕ พื้นฐาน ที่เราบังคับ อยู่บ่อยๆ เรียกว่า รักษาให้บริสุทธิ์ขึ้นไปเรื่อยๆ รักษาศีล ๕ ก็ให้บริสุทธิ์ รักษาศีล ๘ ก็ให้บริสุทธิ์ โดยเฉพาะศีล ๕ จะต้องรักษาเป็นประจำ เรียกว่าเป็น นิจศีล เรารักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ ศีลนั้นจะคุ้มครองรักษาเรา ให้อยู่รอดปลอดภัย

๓) ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล ที่ว่ามงคลตื่นข่าว หมายถึง มงคลทางวัตถุ ถือมงคลทางวัตถุ เช่น ถือว่า ไบไม้ันดี ต้นไม้ันดี ช่วยให้เจริญก้าวหน้า ถ้าใครมีไบไม้ัน มีต้นไม้ันไว้ในบ้านจะมั่งคั่ง จะเจริญ แบบนี้เรียกว่า มงคลตื่นข่าว สำหรับมงคลในพระพุทธศาสนา คือการประพฤติธรรม เป็นเหตุให้เกิดความเจริญ นี้เรียกว่า มงคลแท้ มีอยู่ ๓๘ ประการ ปรากฏใน “มงคลสูตร” เป็นเรื่องประพฤติธรรมทั้งนั้น ได้แก่ ไม่พบคนพาลเป็นมงคล คบบัณฑิตเป็นมงคล บูชาบุคคลที่ควรบูชาเป็นมงคล เลี่ยงมารดาบิดาเป็นมงคล สงเคราะห์บุตรภรรยาเป็นมงคล เป็นต้น

๔) ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา หมายถึง ไม่ทำบุญนอกแบบอย่างพระพุทธศาสนา เช่น การบูชาโยนแบบศาสนาพราหมณ์ ที่มีการฆ่าสัตว์เพื่อบูชายัญ โดยฆ่าแพะ ฆ่าแกะบูชายัญ เป็นต้น

๕) บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล ด้วยการฟังธรรม ด้วยการให้ทาน ด้วยการเจริญภาวนา เป็นบุญตามแบบพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง^{๑๘}

(๓) อุบาสกัรตนะและอุบาสิกัรตนะ โดย พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตญาณ)

๑) ศรัทธา คือ ความเชื่อในพุทธคุณ ๓ ประการ คือ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ พระกรุณาธิคุณ

๒) สมบูรณ์ด้วยศีล (โดยเน้นที่ ศีล ๕) คือ เป็นผู้มีปกติทางกาย วาจา โดยอาศัย การสมาทาน รักษาศีล

๓) ไม่เชื่อถือมงคลตื่นข่าว คือ ยึดมั่นในกรรม ไม่เชื่อในมงคลต่างๆ ที่ชาวโลกนิยมกัน

๔) ไม่แสวงหาทักษิณียบุคคลภายนอกศาสนา คือ มีความเชื่อมั่นว่าพระรัตนตรัย เป็นบุญเขตอันยอดเยี่ยม เมื่อต้องการจะทำบุญ จึงทำบุญภายใต้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

๕) บำเพ็ญบุญในขอบข่ายคำสอนของพระพุทธศาสนา สนับสนุน ทำนุ บำรุงกิจการในพระพุทธศาสนา เป็นเบื้องต้นก่อน^{๑๙}

^{๑๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), *ผู้นั่งใกล้พระไตรรัตน์*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์. พรินต์ จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

^{๑๙} พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตญาณ), *ผู้นั่งใกล้พระไตรรัตน์*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท แปดสิบเจ็ด (2545) จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๔-๑๐๕.

คุณสมบัติที่ทำให้เป็นอุบาสกรัตนะ อุบาสิการัตนะ ถือว่าเป็นเป้าหมายระดับหนึ่ง ซึ่งส่วนมากแล้วผู้ที่มีศรัทธามั่นคงจริงๆ ก็ทำได้ แต่ตามสภาพความเป็นจริงแล้ว คนที่ประกาศตนเป็นอุบาสก อุบาสิกาแล้ว แต่มีอยู่จำนวนไม่น้อยที่ศรัทธาไม่มั่นคง จึงไม่สามารถเป็น อุบาสกรัตนะ อุบาสิการัตนะได้

อุบาสกธรรม

๓.๕ ความสำคัญและบทบาทของพุทธมามกะ

๓.๕.๑ ความสำคัญของพุทธมามกะ

ด้วยคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนา อันมีพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ทุกรัชกาล ทุกยุคทุกสมัย ทรงเป็นพุทธมามกะ ประชาชนของประเทศ ถึง ๙๕ % นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้น พุทธมามกะจึงเป็นตำแหน่งสำคัญ สอดคล้องกับทัศนของ “ท่านปิยโสภณ” (พระศรีญาณโสภณ) ได้เห็นความสำคัญของการเป็นพุทธมามกะ ถึงขนาดเสนอให้ชาวพุทธทั้งหมด ควรดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้มีบทบาทวิถีทางกฎหมาย ดังนี้

๑. ให้พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ
๒. ให้ประธานรัฐสภา (อานาจนิตินันท์) เป็นพุทธมามกะ
๓. ให้นายกรัฐมนตรี (อานาจบริหาร) เป็นพุทธมามกะ
๔. ให้มีกระทรวงพระพุทธศาสนา และรัฐมนตรี เป็นพุทธมามกะ
๕. เลขาธิการพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นพุทธมามกะ^{๒๐}

ดังนั้น พุทธมามกะ จึงมีความสำคัญในฐานะ เป็นพุทธบริษัทหนึ่งในพระพุทธศาสนา เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อประเทศ ในฐานะที่มีประชากรของประเทศ ส่วนใหญ่นับถือเป็นจำนวนมาก

๓.๕.๒ บทบาทของพุทธมามกะ

จากตัวอย่างพระราชจริยาวัตรลักษณะแห่งกษัตริย์ตามหลักทศพิธราชธรรม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งสอดคล้องตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา และในการดำเนินชีวิตส่วนพระองค์ก็ทรงนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึด จึงเป็นบทบาทสำคัญในฐานะทรงเป็นพุทธมามกะ

หลักธรรมในการดำเนินชีวิต

(๑) ไม่ทำความชั่ว พระองค์ไม่เคยก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ไม่ว่าในที่ลับหรือที่แจ้ง ไม่เคยมีแม้แต่ข่าวลือถึงพระราชจริยาวัตรที่ไม่สมควรอันสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

(๒) ทำความดี ตลอดเวลาการครองราชย์ของพระองค์ มีแต่ทำประโยชน์ให้แก่ประชาชน เป็นที่ประจักษ์ทั่วทั้งโลก

^{๒๐} ปิยโสภณ พระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิฑูโช), ระเบียบชาวพุทธ ๓ จุดที่ควรจัด, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พลัสเพรส, ๒๕๕๓), หน้า ๔๙.

(๓) ทำจิตให้บริสุทธิ์ พระองค์สนพระทัยต่อการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน โดยพระราชดำเนินไปไต่ถามจากพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบหลายรูปมี หลวงปู่แหวน หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ขาว หลวงปู่ดุลย์ เป็นต้น แล้วนำมาฝึกจิตของพระองค์ ลดกิเลสได้โดยลำดับ^{๒๑}

๓.๖ สรุป

สรุปได้ว่า จากความเป็นมาของการเริ่มนับถือพระพุทธศาสนา และการประกาศตนเป็นพุทธมามกะ แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมไทย ในฐานะเป็นศาสนาของ บรรพบุรุษไทย กระทั่งถือกันว่าเป็นศาสนาของคนไทย คนไทยยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นศาสนาแห่งอิสรภาพ ที่สอนให้คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารี เผื่อแผ่ มีเมตตา รักความสงบ ไม่เบียดเบียนใคร และรักความเป็นไทย

ในอดีต สถาบันพระมหากษัตริย์ ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการปกครองบ้านเมือง และทรงถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะปกป้องรักษา คุ้มครอง ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และสถาบันสงฆ์ ทั้งในด้านการศึกษา และเผยแผ่ เพื่อช่วยพระองค์อบรมจิตใจประชาชน ดังจะเห็นได้จากการที่พระมหากษัตริย์ของไทยเราที่ทรงเป็น พุทธมามกะ นับเป็นแบบอย่าง เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์มั่นใจว่า พระพุทธศาสนาดี คนไทยจึงยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา ประกาศตนเป็นพุทธมามกะด้วย และนำพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มาเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตนสืบกลายมาเป็นวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ทางด้านพระพุทธศาสนา จนมาถึงในยุคสังคมปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้นับถือพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า ชาวพุทธอยู่ถึง ๙๕%^{๒๒} ยังไม่มีการสำรวจว่า มีชาวพุทธที่ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ ขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ และยึดหลักปฏิบัติของอุบาสกธรรมในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นจำนวนมากน้อยเท่าไร และสามารถปฏิบัติได้อย่างถึงพร้อม หรือถูกต้องสมบูรณ์ได้เพียงใด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ในประเด็นนี้ ในบทต่อไป

^{๒๑} อาบ นกะจิต และคณะ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในฐานะทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๓๙), หน้า ๑๖.

^{๒๒} สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ศาสนาในประเทศไทย, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org> [๒๖ มี.ค. ๒๕๕๙].